

ERFGOED
BIBLIOTHEEK
HENDRIK
CONSCIENCE

Nottebohm KRANT

Veertien jaar! Veertien jaar hebben we ondertussen de Nottebohmlezingen als tandem vormgegeven. En om Guido Gezelle, die ondertussen uit het programma “woord” van onze academiën is geschrapt, te parafaseren: en nooit heeft een uur met u / me een enkele stond verdrotten... Geen enkele zondag zijn we met tegenzin naar de Nottebohmzaal gereden. Het was telkens een avontuur.

”

De inhoud en de stijl van de sprekers zijn steeds gevarieerd en in hoge mate onvoorspelbaar

Wat is de magie van deze Nottebohmlezingen? Uit de vele gesprekken met ons trouw en fijn publiek achteraf kunnen we een en ander afleiden. De inhoud en de stijl van de sprekers zijn steeds gevarieerd en in hoge mate onvoorspelbaar. Er is het prachtige ochtendlicht in deze mooiste der mooie bibliotheekzalen, die kan concurreren met buitenlandse legendarische zusterzalen (velen spreken over een Harry Potter ervaring). Soms zijn er de klokjes van Carolus Borromeus die een uitspraak van de spreker kracht en sfeer bijzetten. Er zijn de inzet en de vragen van het publiek, de levendige discussies later tijdens de receptie, de kracht van een ritueel... En sinds enkele jaren is er de grondige verdieping via een jaarthema. Dit jaar kozen we voor mei '68, omwille van de vijftigjarige verjaardag van deze historische gebeurtenis maar ook in aanloop van de tentoonstelling rond de even oude “Galerie De Zwarte Panter”, eind 2018 in de Nottebohmzaal.

In deze gloednieuwe halfjaarlijkse krant vindt u een overzicht van alle lezingen en activiteiten in de Nottebohmzaal, interviews met Heleen Debruyne en Johan Pas en een column van Chris Van Camp.

Veel leesplezier!
An Renard en Koen Broucke

KLEUTER-REVOLTE

Ik was 5 jaar en 5 maanden in die beruchte meimaand van '68. Wanneer ik vors en op wat groezelige foto's van studentenprotest stuit, komen de beelden me bekend voor. Wij 'lazen' thuis zowel De Volksgazet, die had een feuilleton en was handig van formaat, als Het Laatste Nieuws.

De koppen bij de foto's waren wellicht anders van toon, maar geen frontpagina ontquam aan de beelden van langharige studenten met spandoeken tussen rookbommen. Ik keek graag in de krant. Ik had toen zo mijn eigen strijd, ik wou weg uit de 'papklas' en naar het eerste leerjaar. Zij het een jaar te vroeg. Daarom deed ik alsof ik kon lezen en babbelde na wat ik opving. Ook al weet ik nu dat de grote brandhaard in Parijs was, bij ons thuis hadden ze het vooral over Amsterdam. De stad die toen veel dichterbij leek dan vandaag.

Ik spitte mijn oren toen vrienden van mijn ouders wenend vertelden dat hun tienerdochter van huis was weggevloden en blootvoets in het Vondelpark was gesignaleerd. De jeugd was losgeslagen, studenten op kop. Mijn ouders, wiens jeugd geroofd was door WOII, hadden niets met studenten. Niets met Leuven dat katholiek en nu ook Vlaamsgezind was, wat hen aan

oostfronters deed denken. Ze waren van huis uit liberalen en voelden weinig bij de arbeidersbeweging.

Wat ik wel zag, is hoe ze in hun eigen bestaan de door deze '68 strijd langzaam verworven vrijheden, recupereerden. Mijn moeder las Anja Meulenbelts feministische bestseller. *De Schaamte voorbij*, en schaarde zich vanuit de zetel achter de Dolle Mina's. Ik zie haar verkleed als hippie in een revue-sketch met een 'baas in eigen buik'-spandoek, revolterend binnen de veilige marges van de theatercodes. Ach, ze was altijd al vrijgevochten, net als mijn grootmoeder. Vast iets genetisch.

In latere gesprekken verweet ik haar dat ze van twee walletjes at. Ze werkte niet en was economisch afhankelijk maar deed totaal haar zin, waardoor ze mijns inziens meer vrijheid had dan mijn vader. Mijn ouders en hun vrienden laafden zich gehuld in een laagje burgerlijkheid aan

de liederlijke vrijheid van de tijdsgeest. Ik had nooit het gevoel dat je afkomst je beperkte, al was je uit 'een werkmansbroek' geschud.

De vrouwenrechten leken me verworven, ik heb nooit wat met autoriteit gehad en zin voor anarchie is me ook niet vreemd. Als dat geen post '68 mentaliteit is. Er moet toen echt iets veranderd zijn, wellicht de grootste ommekeer sinds de Franse Revolutie. Voor mij zeker. Op 1 september 1968, nog steeds op mijn vijfde, ging ik met een grote boekentas naar het eerste studiejaar. Yes! Een paar maanden later las ik luidop de koppen in de krant: Apollo 8 in baan rond de maan.

Van toen af ging het snel. Als ik me niet vergis zijn we nu terug op een punt aanbeld waar vrouwenrechten, democratie en persoonlijke vrijheid bij geboorte niet langer standaard in de blauwe doos zitten, maar slechts dure opties zijn. Moeten we dan echt na een kort intermezzo van een schamele vijftig jaar alweer de straat op?

Chris Van Camp

P2 RODE KOUSENBROEKEN
EN WIT GESTEVEN TAFELLAKENS

Interview met Heleen Debruyne

P3 DE RELATIE TUSSEN AVANT-GARDE KUNSTENAARS IN DE STAD
ANTWERPEN IS EIGENLIJK ALTIJD EEN HAAT-LIEFDE VERHOUDING GEWEEST

Interview met Johan Pas

GENT, 4 JANUARI 2018 - KOEN BROUCKE IN GESPREK MET HELEEN DEBRUYNE

RODE KOUSENBROEKEN EN WIT GESTEVEN TAFELLAKENS

© Koen Broucke

„
Mensen kijken wel eens verbaasd als ik over mijn weekendactiviteiten vertel

Je bent nog nooit in de Nottebohmzaal geweest?

Debruyne: Neen, maar ik heb er al wel over gedroomd twee weken geleden. Dus heb ik toch blijkbaar zenuwen over de lezing. Het was een soort podium, een rond podium, met daarrond tafels in concertische cirkels. Eigenlijk heel veel tafels met van die wit gesteven tafellakens en zilveren bestek en iedereen had avondkledij aan en ik moest op dat podium en er liep natuurlijk van alles fout. Er waren ook heel hoge plafonds. Ja, dat was blijkbaar de Nottebohmzaal in mijn gedachten.

Wat liep er allemaal fout?

Debruyne: Ik was mijn tekst vergeten. De typische dingen, je weet wel, tekst vergeten, mensen keken kwaad. Dat soort droom-ramp-scenario's. Waarschijnlijk het verkeerde publiek. Ze hadden waarschijnlijk een ernstige lezing verwacht...

Welkom in de wereld van Heleen Debruyne. Dit stond in een interview in De Standaard enkele dagen geleden: de wereld van Heleen Debruyne. Kun je je er iets bij voorstellen?

Debruyne: Het is gewoon mijn wereld. Ik reflecteer er niet zoveel over, maar mensen kijken wel eens verbaasd als ik over mijn weekendactiviteiten vertel, maar voor mij is het allemaal heel normaal.

Dit is een brave droom.

Debruyne: Dit was een zeer brave droom ja. Vannacht heb ik gedroomd dat mijn favoriete minnaar een rode kousenbroek aan had en daar heel veel succes mee oogste. Als we dan toch in mijn droomwereld aan het duiken zijn.

Was je dan jaloers op zijn succes?

Debruyne: Neen, neen. Ik was enthousiast. Ik vond het leuk om te bekijken. De man in kwestie draagt verder nooit rode kousenbroeken.

Maar het brengt jou wel ideeën? Misschien komen de beste ideeën uit dromen?

Debruyne: Ja soms wel.

Inspireren ze je voor je boeken?

Debruyne: Het is niet dat daar goede plotlijnen uitkomen, maar wel soms een interieur of een sfeer, of een flard gesprek, of een seks-scène, zoiets.

Je droomt van nieuwe interieurs? De Nottebohmzaal zoals je ze beschrijft, dat is de Nottebohmzaal niet.

Debruyne: Ik vrees ervoor, maar ik droom heel vaak van grote, rare interieurs die eindeloos zijn met gangen en deuren...

In mijn dromen zijn de interieurs meestal samengesteld uit vroegere interieurs.

Debruyne: Ah neen, bij mij is het juist andersom. Het staat helemaal los van de realiteit. Heel vreemd.

Terug naar de realiteit. Wie zijn jouw heldinnen?

Debruyne: Meestal, als ik er over nadenk - ik vind dat een lastig woord heldinnen, want iedereen is wel kritisch te benaderen - zijn het mensen die erin slagen om tegen de normen van hun tijd in te gaan en zich daar niet veel van aan te trekken, zoals bijvoorbeeld Simone de Beauvoir, want haar leven, zoals ze dat geleid heeft was niet echt conventioneel. Om als meisje te gaan studeren, dat was niet normaal.

Om een leven als schrijfster en filosofe te beginnen, dat was niet normaal. Een open relatie te hebben met een leuke man als Sartre, was ook niet normaal en daar dan nog eens publiekelijk over te schrijven. Dat boeit mij omdat haar leven een soort voorbeeld van haar filosofie is. Of als ik verder terug ga, is er Colette. Ook een schrijfster die een heel onconventioneel leven heeft geleid, allerlei huwelijken, minnaars, minnaresses... Ze trok zich ook niet veel aan van de conventies. Zij is nog naaktdanser geweest, waar ze heel veel kak over haar hoofd voor heeft gekregen, maar dat kon haar niet schelen.

WAAROM IK MEZELF NOG FEMINIST NOEM

zondag 13 mei 2018 - 11.00 uur

© Koen Broucke

EKEREN, 4 JANUARI 2018 - KOEN BROUCKE IN GESPREK MET JOHAN PAS

„
De relatie tussen avant-garde kunstenaars en de stad Antwerpen is eigenlijk altijd een haat-liefde verhouding geweest

Het is een van de vele acties uit die periode, waarover je het gaat hebben in je Nottebohmlezing in april. Kun je iets over die lezing vertellen?

Pas: Mijn lezing heet 'Bezette stad?', dus met een vraagteken. Die titel verwijst uiteraard naar het beroemde boek van Paul Van Ostaijen uit de jaren '20 maar ook naar de eerste happening van Panamarenko, Hugo Heyrman, Wout Vercammen en Yoshio Nakajima uit 1965. En voor mij is de titel een heel mooie samenvatting van de relatie tussen avant-garde kunstenaars en de stad Antwerpen: die is eigenlijk altijd een haat-liefde verhouding geweest. Antwerpen is van in de negentiende eeuw - artistiek gesproken - een vrij conservatieve stad, met het Museum voor Schone Kunsten en de Academie voor Schone Kunsten als bastions van het verleden. Kunstenaars in Antwerpen hebben zich steeds moeten verhouden tot die conservatieve mentaliteit. En ik denk dat in deze stad vandaag de dag nog altijd een soort spanning bestaat tussen de alternatieve scène en de gevestigde instituten. Dat maakt deze stad zo interessant en boeiend.

Johan, wat herinner je je van de ijsblokkenactie in Antwerpen?

Pas: Ik herinner mij daar niets van want ik was pas vijf jaar oud. Als historicus weet ik er natuurlijk wel iets van op basis van de beschikbare documentatie. De actie is een legendarische gebeurtenis in het Antwerpen van 1968. Panamarenko en Hugo Heyrman hebben tijdelijk de toegang tot het Conscienceplein verhinderd omdat zij in het kader van protestacties tegen het gebruik van dat plein als een publieke parkeerplaats besloten om het terug te schenken aan de stadsbewoners, de voetgangers. Met het oog op het teruggeven van het mooie plein aan de wandelaars en de bewoners van de stad hebben ze met grote ijsblokken de toegang versperd. De politie kwam daar op af, was verward, want daar stonden stapels ijsblokken die stonden te smelten tot een sculptuur die onmogelijk te verwijderen viel! Op die manier bewezen Panamarenko en Heyrman dat een happening, een tijdelijke sculptuur in de publieke ruimte, een politieke actie kon zijn.

In mijn lezing zoom ik in op dat mythische jaar 1968, toen de contestatie-gedachte overwaarde uit Parijs en Brussel en in Antwerpen jonge kunstenaars, kunststudenten, provo-figures en andere activisten het establishment in vraag begonnen te stellen. Dat gebeurde ondermeer via de bezetting van het Museum van Schone Kunsten en de bezetting van het Conscienceplein om het autovrij te maken. En ook heel wat nieuwe galerijen zagen het licht in die jaren; zoals de Wide White Space Gallery in 1966 en De Zwarte Panter in 1968. Bovendien begon de overheid eindelijk aandacht te geven aan de hedendaagse kunst, ondermeer via de oprichting van het ICC in 1969. Dus eigenlijk is die periode een kantelmoment waarop de hedendaagse kunst in Antwerpen zichtbaar begint te worden.

BEZETTE STAD? ARTISTIEK ANTWERPEN IN '68

zondag 15 april 2018 - 11.00 uur

© Panamarenko-archief, M HKA

Lezingen

DE STRIJD OM EEN MYTHE: MEI '68

zondag 21 januari 2018 - 11.00 uur

Eric Corijn, cultuurfilosoof en sociaal wetenschapper, mei '68'er, oud-studentenleider Maartbeweging UGent en nu actief in Hart boven Hard, geeft zijn visie op mei '68.

Heeft mei '68 de wereld echt veranderd en dan wel ten goede of ten kwade? Zijn die mei '68'ers helden of schuldigen? Mag je nog fier zijn of is het allang tijd om volwassen te worden? Mei '68 is een historische gebeurtenis in een wereld in volle omwenteling die een hele generatie tekende. Mei '68 is ook een mythe, een symbool dat controversie opwekt. Een controversie die tot vandaag relevant is, maar die lang na mei '68 is ontstaan.

MUZIEK IN DE (LATE) SIXTIES: PSYCHEDELISCHE PICKNICK OF RADICALE REVOLTE?

zondag 25 februari 2018 - 11.00 uur

Peter Vantuyghem, 'senior writer' bij De Standaard, brengt zijn relaas over de muziek uit late sixties en vroege seventies. Een periode die we vandaag vieren als een hoogtepunt in de popmuziek.

Na de opkomst van 'rock' in de jaren '50 en 'beat' in de jaren '60 lieten technologische evoluties in de late sixties en vroege seventies het toe om de klank als nieuw te laten klinken. Wat de muziek toen een surplus gaf, was haar relatie met een broeierige tijdgeest en met de onrust van een nieuwe generatie. De vele heftige gebeurtenissen in de tweede helft van de jaren '60 veroorzaakten twee schijnbaar tegengestelde reacties. Psychedelische picknick of radicale revolte? Beide 'stromingen' gebruikten muziek als een belangrijke communicatie- en expressievorm...

BEZETTE STAD? ARTISTIEK ANTWERPEN IN '68

zondag 15 april 2018 - 11.00 uur

Johan Pas, hoofd van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen, zoomt in op het bruisende kunstleven en de artistieke underground van Antwerpen in en rond het mythische jaar 1968.

De mei '68 revolte in Parijs verhit de gemeoederen in Brussel en Antwerpen. Ambitieuze kunststudenten en ontvreden kunstenaars ondernemen acties tegen het conservatieve kunstbeleid en de verwaarloosde openbare ruimte. Tegelijkertijd ondergaat de kunstpraktijk vanaf 1965 revolutionaire ontwikkelingen, en dat leidt tot experimenten met betrekking tot het programmeren en presenteren van kunst. Alternatieve galeriën en kunstenaarsinitiatieven zien het daglicht.

DE SEKSUELE EVOLUTIE IN DE VLAAMSE FILM

zondag 06 mei 2018 - 11.00 uur

Erik Martens, hoofd Publiekswerking bij het Vlaams Audiovisueel Fonds, ontbeemt de effecten van de seksuele revolutie op de Vlaamse film.

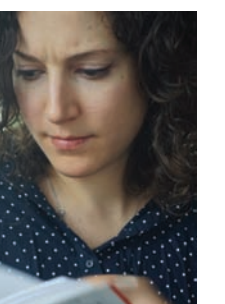

In 1968 wordt de Katholieke Universiteit van Leuven Vlaams, maar zijn de Vlamingen nog wel katholiek? Een nieuwe tijd van hedonisme en vrije liefde is aangebroken. In de bioscoop delen Vlaamse cineasten hun fantasmen met een gretig publiek. Hoe kijken we vandaag, een halve eeuw later, terug op de films van toen. En hoe ging het nadien verder?

WAAROM IK MEZELF NOG FEMINIST NOEM

zondag 13 mei 2018 - 11.00 uur

Heleen Debruyne, schrijfster, onderzoekt hoe feministen nooit in een vacuüm opereren, maar altijd kinderen van hun tijd zijn.

Een ontdekkingsstocht langs feministische voormoeders als Mary Wollstonecraft, Flora Tristan, de suffragettes, Simone de Beauvoir, Shulamith Firestone en Sarah Blaffer Hrdy, om vandaag te eindigen. Hebben we het feminisme nog nodig?

Andere lezingen en activiteiten

MIRAEUS LECTURE

Arthur der Weduwen – De zeventiende-eeuwse Nederlanden: een geïntegreerde krantenmarkt?
woensdag 24 januari 2018 – 19.00 uur

GEDICHTENDAG

Carmien Michels, Jolien Deley en Joost Oomen
donderdag 25 januari 2018 – 16.30 uur

DAVIDSFONDS ACADEMIE

Marc Dubois – Architectuur, een spiegel van de samenleving
zaterdagen 3, 10, 24 februari en 3 maart 2018 van 10.00 tot 12.00 uur

MIRAEUS LECTURE

Karin Scheper – Nauw verwant maar slecht bekend: de islamitische boekbindtraditie in context en onder de loep
woensdag 7 maart 2018 – 19.00 uur

DUEL OP ZONDAG

Paul Goossens versus Joachim Pohlman – mei '68, vijftig jaar geleden
zondag 25 maart 2018 – 11.00 uur – Letterenhuis

INFO & TICKETS:

www.consciencebibliotheek.be

Georges Wolinski (1934-2015) was een Frans tekenaar voor o.a. Hara Kiri en Charlie Hebdo. Ten tijde van de revolutie van mei 1968 in Parijs ontpopte hij zich tot een provocerende cartoonist die de autoriteiten belachelijk maakte. Gaandeweg ontwikkelde hij zich tot een mildere, erotische en humoristisch-provocerende commentator van de mensheid, Franse zeden en de strijd der seksen.

Wolinski werd om het leven gebracht op 7 januari 2015 bij de aanslag op het hoofdkantoor van Charlie Hebdo in Parijs.

Les affiches de mai 68 ou L'Imagination graphique, Paris, 1982, p. 67, cat. nr. 502029, Collectie Stad Antwerpen, Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience. © Nalatenschap Georges Wolinski.

DE NOTTEBOHMZAAL

De Nottebohmzaal is een verborgen parel. Hier bewaart de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience de eerste 150.000 boeken uit de collectie. Ze is het historische en adembenemende decor waarin de Nottebohmlezingen doorgaan.

DE ERFGOEDBIBLIOTHEEK HENDRIK CONSCIENCE

De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience beheert sinds haar oprichting in 1481 een unieke historische bibliotheekcollectie. Zij verzamelt en bewaart systematisch alles wat in en/of over Vlaanderen rond de Nederlandse taal, cultuur en geschiedenis wordt gepubliceerd. Iedereen kan de volledige collectie in de leeszaal raadplegen, die behalve zondag alle dagen is geopend.

www.consciencebibliotheek.be
consciencebibliotheek@stad.antwerpen.be

verantwoordelijke uitgever: An Renard